

7de zondag door het jaar

Vandaag gaat het over een kwestie die de hele wereldgeschiedenis beheerst, – ja, tot op de huidige dag. Menigee in de geschiedenis hield het bezig, allemaal met matig succes. 'n Voorbeeld was ooit Mahatma Gandhi met zijn geweldloos verzet, ook bv. Martin Luther King, Nelson Mandela, – enfin, nog meer, maar allemaal gaat het terug op de Bergrede bij Matteüs of (een andere versie daarvan) de Veldrede van Lukas. We horen van die laatste een fragment in de evangelietekst van vandaag. Het is Jezus van Nazareth die die wending bracht, aanbeval en zelf in praktijk bracht. Zijn leerlingen brachten zijn boodschap verder, tot op de huidige dag.

Vandaag gaat het over een kwestie die de hele wereldgeschiedenis beheerst, – ja, tot op de huidige dag. Menigee in de geschiedenis hield het bezig, allemaal met matig succes. 'n Voorbeeld was ooit Mahatma Gandhi met zijn geweldloos verzet, ook bv. Martin Luther King, Nelson Mandela, – enfin, nog meer, maar allemaal gaat het terug op de Bergrede bij Matteüs of (een andere versie daarvan) de Veldrede van Lukas. We horen van die laatste een fragment in de evangelietekst van vandaag. Het is Jezus van Nazareth die die wending bracht, aanbeval en zelf in praktijk bracht. Zijn leerlingen brachten zijn boodschap verder, tot op de huidige dag.

Thema: "Afrekenen of niet"

EERSTE LEZING uit het 1ste boek Samuël (26.2.7-13.22-23)

In die dagen begaf Saul zich met drieduizend uitgelezen Israëlieten op weg naar de woestijn van Zif om David daar te zoeken. David en Abisaï kwamen in de nacht bij het leger aan en daar lag Saul in het wagenkamp te slapen. Zijn lans stond bij zijn hoofdeinde in de grond gestoken. Abner en zijn mannen lagen in een kring om hem heen. Toen zei Abisaï tot David: 'Nu levert God uw vijand aan u over. Laat mij hem met zijn eigen lans aan de grond priemen! Eén stoot en hij is er geweest!' Maar David zei tot Abisaï: 'Nee, dood hem niet! Wie slaat ongestraft de hand aan de gezalfde van de Heer?' David nam toen de lans en de waterkruik weg van het hoofdeinde van Saul en zij trokken zich terug. Niemand zag het, niemand merkte iets, niemand werd wakker; iedereen sliep door, want de Heer had hen in een diepe slaap gedompeld. Toen David aan de overkant gekomen was, ging hij ver weg op een berg staan, zodat er een grote afstand tussen hen was. Hij riep Saul en zei: 'Koning, hier is uw lans, laat een van uw mensen hem maar komen halen. De Heer zal ieders rechtschapenheid en trouw vergelden. De Heer had u vandaag aan mij overgeleverd, maar ik heb de hand niet willen slaan aan zijn gezalfde.'

TWEDE LEZING uit het heilig evangelie van onze Heer Jezus Christus volgens Lucas. (6.27-38)

In die tijd zei Jezus tot zijn leerlingen: "Tot u die naar Mij luistert zeg Ik: Bemijn uw vijanden, doe wel aan die u haten, zegen hen die u vervloeken en bid voor hen die u mishandelen. Als iemand u

op de ene wang slaat, keer hem ook de andere toe; en als iemand uw bovenkleed van u afneemt, belet hem niet ook uw onderkleed te nemen. Geef aan ieder die u iets vraagt, en als iemand wegneemt wat u toebehoort, eis het niet terug. Zoals gij wilt dat de mensen u behandelen, moet gij ook hen behandelen. Als gij bemint wie u beminnen, wat voor recht op dank hebt ge dan? Ook de zondaars beminnen wie hen liefhebben. Als gij wel doet aan wie u weldaden bewijzen, wat voor recht op dank hebt ge dan? Dat doen de zondaars ook. Als gij leent aan hen van wie ge hoopt terug te krijgen, wat voor recht op dank hebt ge dan? Ook de zondaars lenen aan zondaars, met de bedoeling evenveel terug te krijgen. Nee, bemijn uw vijanden, doe goed en leen uit zonder er op te rekenen iets terug te krijgen, Dan zal uw loon groot zijn, dan zult ge kinderen zijn van de Allerhoogste, die immers ook goed is voor de ondankbaren en slechten. Wees barmhartig, zoals uw Vader barmhartig is. Oordeel niet, dan zult ge niet geoordeeld worden. Veroordeel niet, dan zult ge niet veroordeeld worden. Spreek vrij en ge zult vrijgesproken worden. Geef en u zal gegeven worden: een goede, gestampde, geschudde en overlopende maat zal men u in de schoot storten. De maat die gij gebruikt, zal men ook voor u gebruiken."

OVERWEGING

Het is al tientallen jaren zo, dierbare mensen, dat de conflicten in het Midden-Oosten regelmatig het nieuws beheersen. We schudden het hoofd want we weten dat de geringste gebeurtenis die verkeerd valt, het begin kan zijn van een geweldspiraal waarvan je het einde niet ziet. Het politieke veld is weliswaar gecompliceerd, maar één ding staat vast: een oude joodse én islamitische opvatting speelt een grote rol, namelijk de wet van de vergelding: "Oog om oog, tand om tand".

In die landen komt het sinds de tweede wereldoorlog keihard aan het licht, maar laten we niemand de schuld geven want het gaat hier over een principe dat over de hele wereld zichtbaar is en in dozijnen toonaarden voorhanden. We leven met elkaar volgens de wet van de vergelding: "Oog om oog, tand om tand", – een beelddraak uit de rechtsorde van het Oude Testament en de Koran, dus van het jodendom en de Islam. Het is een principe dat de vijandelijkheden in het Midden-Oosten aanstuurt en motoriseert: elke aanslag wordt beantwoord met vergelding. Overigens, de praktijk van het christendom nam dat over, in weerwil van wat het evangelie daaromtrent laat weten.

Simon Wiesenthal hield tientallen jaren een grote organisatie in gang om oorlogsmisdadigers op te sporen en te doen berechten. Er is inmiddels een internationaal tribunaal onder de V.N. Maar het bestaat ook in het klein. Als bij ons iemand wordt veroordeeld door een gerechtshof, is de kans groot dat buiten het gerechtshof mensen schreeuwen dat de straf te laag is. En bij een gewoon ongeluk is de eerste vraag: wie heeft de schuld, want dan kun je immers verhaal halen.

Is er, dierbare mensen, een oplossing? Ik denk van niet, althans niet op dit moment. Daarom gaat het voorlopig om een diagnose, opdat wij als christenen niet goedpraten wat in zichzelf niet deugt, – ofwel, opdat we niet de onhaalbaarheid van de Bergrede maken tot norm voor wat goed is. Want dat laatste doen we immers, zij het in stilte, als we vergelding verdedigen, als we het eens zijn met het principe van afrekenen.

De prediking van Jezus van Nazareth laat ons iets anders weten, – een boodschap over de rechtsorde die gangbaar was in het oude jodendom. Hij verlost daarmee het oude joodse geloof van binding aan de wereld. Oorspronkelijk was het “oog om oog, tand om tand”, maar niet meer dan dat. Het was ooit een regel van Mozes om escalatie van geweld te voorkomen. Die wet had toen een goddelijke bescherming. Maar zelfs in het Oude Testament lezen we, dat het ook anders kan. U hoorde dat zonet in de eerste lezing die vertelt over Davids weigering zich te wreken op Saul, al duizend jaar voor Christus.

Jezus van Nazareth kiest voor het omkeren van die oude regelgeving. Hij liet iedere zondaar gaan en stemde nooit in met straf als vergelding. Maar ook in deze tijd kennen wij voorbeelden. Denkt u maar bv. aan iemand als Nelson Mandela, die (voorzichtig gezegd) enige reden had om genoegdoening te eisen voor wat hem persoonlijk en zijn volk 40 jaar lang is aangedaan. Maar hij koos voor verzoening in plaats van afrekenen. Hij wilde het verleden vergeten, – zand erover opdat de mensen zouden leven in vrede met elkaar. Hij had geen kantoor zoals Wiesenthal. Het ging hem om de liefde en niet om het recht.

Maar het bestaat ook kleinschalig. Lang geleden sprak ik een familie in Utrecht die te lijden had gehad van een verkeerde diagnose door de huisarts over een van de kinderen. Vader sprak beslist: “Ik pak hem aan! Ik vind wel een goeie advocaat.” Ik dacht bij mijzelf: die vind je zeker, want er zijn genoeg mensen die aan vergelding willen verdienen; de hele oorlogsindustrie steunt op bescherming maar ook op vergelding. Maar moeder verzuchtte: “Ach, wat schiet je ermee op; niemand wordt er beter van.” En vader reageerde geërgerd met: “Je bent niet goed wijs.”

Ik vraag u: wat zou ú in zo'n geval zeggen? Wilt u de rechter zijn? Kiest u voor die moeder of

voor die vader? Wat denkt u als Paulus daarover zegt, dat de wijsheid van deze wereld dwaasheid is voor God en dat je in de ogen van de wereld een dwaas moet worden om Gods wijsheid te leren kennen. Die moeder had dat door, – vader niet, althans nog niet.

Dierbare mensen, de onhaalbaarheid van het evangelie is, gezien onze wereldwijde rechtssystemen, overal te zien. De vergelding wordt openlijk verdedigd. Misschien kan het niet anders. Het is normaal in de ogen van de wereld. Als je geslagen wordt, sla je terug. Sommige ouders leren zelfs hun kinderen zich op school al weerbaar te maken tegen een wereld waarin agressie gangbaar is. Maar er zijn ook ouders die hun kinderen uitleggen, dat vergelding een doodlopende weg is, – ouders die samen met hun kinderen zoeken naar andere middelen om zich teweer te stellen tegen wat hen belaagt.

Het is niet makkelijk allemaal! Moet je de Bergrede dan zo maar aanvaarden? Geloven is geen vak of vaardigheid maar een stijl van leven. Het ideaal van het evangelie is je vijanden te beminnen en goed te zijn voor mensen die je haten. Dat ideaal halen we niet. Maar idealen zijn er dan ook niet om ze te halen, maar om je leven erop te oriënteren. In het thema van “afrekenen of niet” bestuurt het evangelie je gedrag, je bedachtzaamheid wanneer iemand je iets aandoet. Het fundament daarvan is de liefde; want met liefde kom je een heel eind; afrekenen is een doodlopende weg. Het verbreekt je relaties zonder de kans op terugkeer.

Dierbare mensen, ik ga sluiten in de hoop, dat de boodschap van de Bergrede ons wakker houdt en dat we als kerkgemeenschap niet iets goed gaan noemen, alleen omdat het gangbaar is. “Vergeef ons onze schuld zoals ook wij vergeven aan onze schuldenaren ...”, zo bidden wij in het Onze Vader.

Elke nieuwe dag is er een nieuwe kans iets van de Bergrede of Veldrede waar te maken als een voorzichtige poging de Koninkrijk van God te laten beginnen in je eigen hart, in je eigen kring, ... ja, opdat het Onze Vader voor jou een echt gebed wordt.

(– Ruimte voor aantekeningen –)

